

Österåkers kommuns styrdokument

Datum för antagande: xx

Diarienummer: KS 2025/0231

Antagen av: xx

Dokumentansvarig: Avdelningen för säkerhet, trygghet och civil beredskap

Strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism, 2026 - 2029

Innehåll

Inledning.....	3
Om strategin.....	3
Syfte.....	4
Framtagandeprocess	4
Avgränsningar	4
Vilka som berörs.....	4
Strategins koppling till övrig styrning	7
Strategins koppling till globala och nationella mål	8
Från ord till handling	8
Kommunikation.....	8
Genomförande	8
Ansvar och roller.....	9
Uppföljning.....	9
Aktualitetsprövning och revidering	9
Innehållet i strategin	10

Inledning

Österåker ska vara en kommun där människor känner trygghet och där mänskliga rättigheter gäller för alla oavsett kön, ålder, funktionsvariation, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning och etnisk eller religiös tillhörighet. Kommunen ska verka för ett samhälle utan våld och förtryck där trygghet finns genom hela livet.

Om strategin

Vårt samhälle ska präglas av öppenhet, demokrati och respekt för grundläggande mänskliga fri- och rättigheter. Människor ska kunna röra sig tryggt och fritt, delta i sammankomster och uttrycka sina åsikter utan rädsla för att utsättas för hot eller våld. Våldsbejakande extremism och terrorism hotar dessa grundläggande värden. Aktörer inom dessa grupperingar använder våld och hot om våld för att skapa splittring, polarisering och rädsla med det övergripande syftet att skada institutioner, grupper och individer för att så sätt påverka samhällsutvecklingen.

Regeringen antog 2023 en ny samlad nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism, *Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera*. Denna strategi avser att sätta nationella strategin i lokal kontext.

Våldsbejakande extremism utgörs av rörelser och individer som bejakar och legitimerar våld som medel för att förverkliga extrema ideologiska åsikter och idéer. Våldsbejakande extremism kan utgöra ett hot mot samhällets grundläggande struktur, dess styrelseskick eller de politiska företrädarna på olika nivåer. Vidare utgör våldsbejakande extremistiska grupper ett allvarligt hot mot medborgares möjligheter att utöva sina demokratiska rättigheter.

Terrorism syftar till att skada Sverige som stat, injaga fruktan i befolkningen och destabilisera demokratin. Denna typ av brottslighet utgör ett allvarligt hot mot den svenska samhällsordningen.

Den huvudsakliga drivkraften bakom ideologiskt motiverade brott och terrorism rymmer inte längre enbart inom de tre huvudsakliga extremistmiljöerna i Sverige, dvs. de våldsbejakande islamistiska, högerextremistiska och vänsterextremistiska miljöerna. Den våldsbejakande extremismen har genomgått en s.k. hybridisering. Med det menas att personer både i och utanför extremistmiljöerna plockar delar från en rad olika extrema ideologier och konspirationsteorier och sätter samman dessa utifrån den egna personliga världsuppfattningen och uppfattningen om vem fienden är. I dag kommer attentatshotet både från terroristorganisationer och från ideologiskt motiverade ensamagerande gärningspersoner som kan utföra attentat med relativt enkla medel.

Begreppet radikalisering syftar på den process då en person eller grupp börjar bejaka våld i politiskt eller ideologiskt syfte. Våldsbejakande extremism och

terrorism uppstår inte i ett vakuum. Sociala missförhållanden, polarisering och politiska skeenden kan bidra till att skapa antidemokratiska stämningar och ett missnöje som i sin tur kan utgöra en grogrund för att våldsbejakande ideologier och extremistiska grupperingar får fäste.

Österåkers kommun ska präglas av öppenhet, demokrati och respekt för mänskliga rättigheter. Våldsbejakande extremism och terrorism utgör allvarliga hot mot dessa värden och mot invånarnas trygghet. Kommunens strategi utgår från den *Nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism* (2023) och syftar till att stärka det lokala arbetet för att värna demokratin.

Syfte

Strategin syftar till att stärka demokratin, förebygga radikaliserings och våldsbejakande extremism samt skapa trygghet för medborgarna i Österåkers kommun. Fokus ska ligga på barn, unga och de grupper i samhället som riskerar utanförskap men även de med sämst valdeltagande.

Mål

- Skydda och stärka demokratin samt invånarnas grundläggande fri- och rättigheter.
- Förebygga och motverka våldsbejakande extremism och terrorism på lokal nivå.
- Skapa trygghet och tillit i samhället.

Framtagandeprocess

Strategin har tagits fram i dialog med kommunens förvaltningar och bygger på

- Barnkonventionen
- FN:s konvention om mänskliga rättigheter
- Agenda 2030
- Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism.
- Österåker kommuns program för social hållbarhet och folkhälsa

Avgränsningar

Strategin fokuserar på våldsbejakande extremism och terrorism och omfattar inte andra former av brottslighet eller sociala problem.

Vilka som berörs

Det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism bör integreras i det brottsförebyggande arbetet. Den 1 juli 2023 trädde lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Lagen syftar till att säkerställa att kommunernas brottsförebyggande arbete är

prioriterat, effektivt och kunskapsbaserat. Det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism är den del av det generella brottsförebyggande arbetet där en rad aktörer har ansvar för att utveckla insatser på nationell, regional och lokal nivå. För att det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism ska vara effektivt behöver det integreras i det lokala brottsförebyggande arbetet och inkluderas i lokala lägesbilder, skriftliga överenskommelser och samverkan med relevanta aktörer.

En stor del av det brottsförebyggande arbetet fokuserar på barn och unga för att tidigt upptäcka och förhindra en ogynnsam utveckling som kan leda till brottslighet eller radikalisering in i våldsbejakande extremistiska miljöer. Det finns ingen enskild förklaring till varför vissa barn och unga utvecklar normbrytande beteende eller börjar begå brott, men forskning visar på tydliga riskfaktorer som kan påverka barns utveckling negativt och öka risken för kriminalitet. Dessa faktorer återfinns på flera nivåer:

- Individnivå – egenskaper och beteenden
- Familjenivå – relationer och föräldrars problem
- I skolan – attityder och relationer bland kamrater, lärare och andra
- I närsamhället
- I samhällets struktur och normer

Riskfaktorer som trotsighet, ilska eller oräddhet, överaktivitet, impulsivitet, koncentrationssvårigheter, svårigheter med medkänsla, skuld och ånger, negativa problemlösningar, bristfälliga skolprestationer, nedstämdhet samt problematiska kamratrelationer är några av de riskfaktorer som lyfts på individnivå. På familjenivå handlar det om föräldrarnas egna svårigheter (så som missbruk och psykisk ohälsa), svårigheter i relationen mellan föräldrar och barn samt problematiska uppfostringsstrategier.

Forskningen visar också på tydliga skyddsfaktorer som ger motståndskraft mot antisocial utveckling. Det handlar om:

- positiv skolanknytning och prestationer
- positiva problemlösningsstrategier
- positiva umgängen och aktiviteter
- föräldrars engagemang och stöd
- föräldrars positiva uppfostringsstrategier

Ohälsa, droganvändning, våld, kriminalitet och utanförskap är samhällsproblem som i stor utsträckning kan förklaras av samma bakomliggande riskfaktorer. Därför är kunskaper om risk- och skyddsfaktorer av största vikt i det förebyggande arbetet.

Den 1 juli 2025 trädde den nya socialtjänstlagen i kraft. Lagen är bättre anpassad till hur samhället ser ut idag. Syftet är att göra socialtjänsten mer

förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad vilket är en viktig del i arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism. Socialtjänstens arbete mot våldsbejakande extremism syftar till att:

- **Förebygga radikaliserings**, särskilt bland barn och unga.
- **Upptäcka individer i riskzonen** genom kunskap om lokala extremistmiljöer.
- **Utreda behov av stöd eller skydd** för individer som är eller riskerar att bli involverade.
- **Ge insatser** som samtalsstöd, placering utanför hemmet, enligt Socialtjänstlagen (SoL) eller Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), och samverka med andra aktörer som polis och skolor.

Skolan har genom sitt demokratiuppdrag en viktig roll i arbetet mot våldsbejakande extremism. Dels genom att ge barn och elever en bra utbildning i en trygg miljö, dels genom arbetet med att elever inte ska utsättas för diskriminering eller andra former av kränkande behandling. Det kan ske genom exempelvis:

- **Förebyggande värdegrundsarbete** – Undervisning om demokrati, mänskliga rättigheter och kritiskt tänkande stärker elevernas motståndskraft mot extremistiska budskap.
- **Tidiga insatser vid oro** – Personal bör vara uppmärksam på förändrat beteende, isolering, aggressivitet eller uttryck för intolerans.
- **Samarbete med socialtjänst, polis och barn- och ungdomspsykiatri (BUP)** – Genom att dela information och arbeta tillsammans kan skolan fånga upp riskbeteenden tidig

Utmaningar och hotbilder relaterade till våldsbejakande extremism och terrorism kan förändras snabbt, vilket ställer krav på att frågorna samordnas med eller hanteras inom ramen för den lokala samordningsfunktionen som kommunerna ska inrätta i enlighet med lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Strategin berör alla kommunens invånare, särskilt barn och unga, samt kommunens verksamheter, civilsamhället och externa samverkanspartner.

- **Barnkonventionen**, särskilt artikel 19, betonar barns rätt till skydd mot våld och främjar en våldsfri lärmiljö.
- **Agenda 2030**, mål 5, lyfter jämställdhet och egenmakt för flickor och kvinnor, vilket skolans arbete med trygghet och normkritik bidrar till.

Externa aktörer, såsom ideella organisationer, stödverksamheter och vårdgivare, som samverkar med kommunen i det förebyggande arbetet

Strategins koppling till övrig styrning

Den högsta politiska ledningen i Österåkers kommun ska ge ett tydligt mandat och uppdrag samt skapa förutsättningar för kommunens verksamheter att initiera, leda och utveckla ett långsiktigt främjande och förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism. Arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism ska ske inom kommunens alla förvaltningar och verksamheter och inkluderas i det främjande och förebyggande arbete samt i det demokratistärkande arbetet som genomförs i kommunen.

"Med kvalitet, trygghet och valfrihet i fokus skapar vi en hållbar framtid. Österåker – möjligheternas skärgårdskommun". Så lyder Österåkers kommuns vision för år 2040.

Österåkers kommuns vision ska genomsyra allt som görs i kommunen och varje beslut som fattas. Visionen tydliggörs bland annat genom kommunens värderingar och inriktningsmål.

Österåker kommuns fyra övergripande mål:

1. Österåkers verksamheter präglas av hög kvalitet
2. Österåker har en robust och effektiv ekonomi
3. Österåker är en trygg kommun för de som vistas, verkar och bor här
4. Österåkers utveckling sker med fokus på en hållbar framtid

Mål 3: Österåker är en trygg kommun för dem som vistas, verkar och bor här: Invånare, besökare, medarbetare och brukare ska känna sig trygga i Österåkers kommun. Arbetet under målet strävar mot ett tryggare Österåker och arbetet präglas av trygghetsskapande åtgärder och långsiktiga, främjande insatser som skapar en trygghet genom hela livet. Trygghetsfrågorna spänner över både kommunens verksamheter och över det offentliga rummet.

Strategin är integrerad i kommunens brottsförebyggande arbete och kopplad till lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030 genomsyras av mål avseende trygghet och jämlik hälsa samt betonar vikten av förebyggande arbete. Strategin konkretiserar detta inom området våld i nära relationer.

Våldsbejakande extremism utgör dessutom en tydlig brottskategori. Att arbeta strukturerat med att förebygga och upptäcka våldsbejakande extremism understödjer uppfyllandet av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete (2023:196).

Strategiska principer

- **Långsiktighet och förebyggande arbete:** Fokus på tidiga insatser och samverkan.
- **Samordning:** En strategisk samordnare ansvarar för det övergripande arbetet.

- **Rutiner och handlingsplaner:** Varje förvaltning ansvarar för att dessa finns och följs.
- **Samverkan:** Mellan kommunens verksamheter och civilsamhället, med brottsutsattas behov i centrum.
- **Kompetens och kunskap:** Tjänstepersoner ska ha adekvat utbildning och arbeta med evidensbaserade metoder.
- **Föräldrastöd:** Erbjuder universella, evidensbaserade program till föräldrar.
- **Stöd till våldsutövare:** Behandling enligt evidensbaserade metoder.

Strategins koppling till globala och nationella mål

Strategin är i linje med nationella mål för att motverka terrorism och våldsbejakande extremism samt med FN:s mål om fredliga och inkluderande samhällen.

Strategin förhåller sig till:

- Barnkonventionen
- FN:s konvention om mänskliga rättigheter
- Agenda 2030

Från ord till handling

Strategin konkretiseras genom en handlingsplan som bygger på lokal lägesbild och kartläggning. Den innehåller tydliga aktiviteter, ansvarsfördelning och struktur. Handlingsplan för strategin tas fram i samband med att lägesbilden utifrån kommunens brottsförebyggande arbete och kopplad till lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete samt processen för *Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och folkhälsa 2030*.

Kommunikation

Kommunen ska kommunicera strategin och dess innehåll till berörda till exempel samverkansparter genom interna möten, intranät och samverkansforum. Informationsdelning mellan aktörer ska ske inom gällande lagstiftning.

Genomförande

Åtgärder för motverkande av våldsbejakande extremism och terrorism kommer vid behov att ingå i en större handlingsplan. Handlingsplanen i fråga tar avstamp i både *Trygghet och hälsa genom livet - Program för social hållbarhet och*

folkhälso 2030, samt Lägesbildens slutsatser avseende det brottsförebyggande arbetet.

Utöver eventuella åtgärder i handlingsplanen är det upp till respektive förvaltning att säkerställa att deras verksamhet och egna målarbete bedrivs i linje med strategin.

Ansvar och roller

Avdelningen för säkerhet, trygghet och civil beredskap har genom en utsedd samordnare det övergripande samordningsansvaret för arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism i kommunen. I uppdraget ska samordnaren stötta respektive förvaltning i frågor om våldsbejakande extremism och terrorism.

I uppdraget ingår även att samverka med verksamheter inom civilsamhället och privata sektorn, på lokal och nationell nivå.

Varje förvaltning har eget ansvar för att arbetet mot våldsbejakande extremism förankras inom respektive förvaltnings verksamheter.

Österåkers kommuns våldspreventionsgrupp ansvarar för kunskapshöjande insatser för medarbetare i form av utbildningspaket samt invånare i form av att bland annat erbjuda föreläsningar.

Uppföljning

Strategin följs upp genom kontinuerlig revidering av lägesbild och handlingsplan. Uppföljning sker i samverkan med relevanta aktörer.

Strategin följs upp årligen och revideras vid behov. Ansvaret ligger på den strategiska samordnaren. Uppföljningen ska planeras in i verksamhetsplaner ett ansvar som ligger på respektive förvaltningschef.

- Arbetet ska kontinuerligt följas upp och anpassas utifrån förändrade hotbilder och nya utmaningar.
- Kommunen ska säkerställa att samordningsfunktionen är väl förankrad och att arbetet bedrivs kunskapsbaserat och effektivt.

Aktualitetsprövning och revidering

Strategin ska ständigt hållas aktuell och vara kopplad till den lokala, nationella och internationella kunskapsnivån som finns avseende våldsbejakande extremism och terrorism.

Strategin ska aktualitetsprövas i början av varje mandatperiod och revideras utifrån uppföljning och förändrade behov. Beslut om revidering tas på politisk nivå.

Innehållet i strategin

Kommunens arbete mot våldsbejakande extremism och terrorism ska utgå från den lokala kartläggningen och en aktuell lägesbild, med utgångspunkt från lag (2023:1969) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Framtagandet av lägesbilden ska ske i samverkan med polis och andra viktiga aktörer. Lägesbilden revideras kontinuerligt.

Österåkers kommun ska ha en aktuell handlingsplan som utgår från den kartläggning och lägesbild som tas fram i kommunen. Handlingsplanen ska tydliggöra aktiviteter kopplade till den lokala strategin, men även tydliggöra ansvarsfördelning och struktur för arbetet. Handlingsplanen ska följas upp och revideras vid behov.

- Arbetet ska baseras på en aktuell lokal lägesbild och kartläggning, framtagen i samverkan med polis och andra aktörer.
- Samverkan ska ske förvaltningsövergripande inom kommunen och externt med relevanta aktörer.
- Kommunen ska stärka samarbetet med civilsamhället, med fokus på ömsesidig respekt, tillit och demokratiska principer. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) ska användas där det är lämpligt.
- Kommunens tjänstepersoner ska, inom ramen för gällande lagstiftning, säkerställa att viktig information delas för att förebygga och motverka våldsbejakande extremism.
- Detsamma gäller externa aktörer i samverkan med kommunen.
- Kommunen ska erbjuda stöd till anhöriga till personer som riskerar att dras in i eller redan befinner sig i våldsbejakande extremism.
- Kommunen ska ha tydliga riktlinjer för att underlätta för individer att lämna extremistiska miljöer, med stödinsatser utifrån individuella behov.
- Det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism ska integreras i det generella brottsförebyggande arbetet enligt lag (2023:196).
- Skolan har en central roll genom sitt demokratiuppdrag och sitt arbete för en trygg och inkluderande miljö fri från diskriminering och kränkningar.
- Nya socialtjänstlagen är bättre anpassad till hur samhället ser ut idag. Syftet är att göra socialtjänsten mer förebyggande, tillgänglig och kunskapsbaserad vilket är en viktig del i arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism.

Civilsamhället-idéburen sektor

Kommunen har ett ansvar att stärka samverkan med civilsamhället med fokus att samverka och samarbeta mot våldsbejakande extremism och terrorism. Grunden för samverkan ska vara ömsesidig respekt och tillit. Samarbetet ska baseras på demokratiska principer, förtroende och transparens. Som grund för detta bör idéburet offentligt partnerskap (IOP) användas i det fall det finns möjlighet till det och det anses vara bästa samverkansformen.